

Framfara þjóðfélag.

I.

Margt ömurlegt má í blöðun-
um lesa, tíðindi af hörmungum
og slysförum; en sumt er þar
aftur ánægjulegt, eins og t. d. sú
frétt, að maður sem sakir
heilsubrests, hefir á einu ári
fengið hb. 7000 kr. styrk úr
bæjarsjóði (og er sennilegast,
að árstekjur þessar hafi verið
skattfrjálsar). Þannig á það að
vera, að þjóðfélagið eða bæjar-
félagið, veiti þeim sem í nauðir
rata, þá hjálp, sem þeir þurfa.
En mér virðist, sem hjálp eigi
ekki síður að veita, þó að þeir
sem hennar þurfa, vinni eitt-
hvert menningarstarf, og það
jafnvel af sjaldgæfara tagi. Og
svo er nú einmitt ástatt um mig.
Alþingi hefir nú um nokkur ár,
ekki álitnið þess vert, að sinna
þeim tilmælum mínum að
hækka laun mín, og þó ekki svo
að eg geti t. d. leyft mér það
óhóf að fá mér vetrarfrakka eða
láta binda bækur mínar, heldur
aðeins þannig, að skuldir og
skattar verði mér ekki að full-
komnum vandræðum. Vil eg
enga dul á það draga, að eg
hygg mig hafa fullkomlega til
þess unnið, að geta síðustu ár

15. Apríl 1936

ævi minnar stundað viðfangs-
efni mín, án þess að fjárskortur
sé því stórlega til fyrirstöðu. Og
bið eg vel að gæta þess, að eg
er ekki að fara fram á nein
óhófslaun, heldur aðeins það
sem eg get komist af með minst,
til nauðsynja, skatta og skulda.
Er mér það sérstök ánægja að
borga skattana, ársgjöld mín
sem meðlimur þjóð- og bæjar-
félags; — ef eg aðeins hefi
peningana til þess. Skal það
þekið fram, að til nauðsynja tel
eg ekki bifreið, þó að það kæmi
sér vitanlega vel að eiga slíkan
grip, vegna jarðfræðiiðkana
þeirra sem eg aldrei hefi lagt
alveg niður.

II.

Því smærra sem þjóðfélag er,
því meiri hætta er á, að sumar
tegundir af óhagnýtu starfi
verði þar ómögulegt að vinna.
Eða réttara sagt, starfi sem
virðist óhagnýtt, en er það
raunar ekki, vegna áhrifa sinna
á hugsunarhátt og menningar-
stig þjóðarinnar. Og því frum-
legar sem starf af því tagi stefn-

ir, því meiri eru erfiðleikarnir á að því verði framgengt. En lömun frumlegrar hugsunar verður smáþjóðinni á ýmsan hátt til бага, og gerir henni jafnvel alveg ókleift, að öðlast þá tegund sjálfstæðis, sem mest er undir komið, og jafnvel er ómissandi ef þjóðin á að geta náð þeim þroska sem henni er hollastur og eiginlegastur.

III.

Eg er einn af hinum óhagnýtu mönnum þjóðfélagsins. Hefi eg aldrei ætlað mér að vinna neitt af hinum vanalegu störfum, aldrei sótt eftir neinni stöðu, aldrei hugsað neitt um að komast áfram, sem kallað er. Eg hefi aðeins ætlað mér að vera fræðimaður og reyna til að átta mig á tilverunni, með þeim aðferðum, sem mér voru tiltekar. Hefir árangurinn af þessari viðleitni minni orðið meiri en líkindi hefðu þótt til, þegar gætt er að erfiðleikunum, sem hafa verið miklir og að sumu leyti jafnvel lygilegir, eins og eg hefi sagt nokkuð af hér í blaðinu í grein sem heitir „Nöörumennin og aldaskiftin“.

Í yelviljaðri grein um mig hér í „Visi“, var svo að orði komist, að mig mætti kalla föður islenskrar jarðfræði, og er slikt

vitanlega ofmælt, þó að vel megi skilja hvernig greinarhöfundur hefir getað komið til hugar að viðhafa slík orð. — En það er alveg óhætt að segja, og hægt að sýna fram á, að enginn hefir unnið meir brautryðjandi verk í jarðfræði Íslands en eg; og er engum niðrað þó að slíkt sé sagt. Eg tók að stunda heimspeki skömmu eftir að eg hafði leyst af hendi próf í náttúrufræði, og í 34 ár hefir rannsókn á eðli draumlífsins verið sergrein mín. Hafa þær rannsóknir leitt til viðtækari skilnings á tilverunni en eg hafði gert með nokkra von um að öðlast. Hefi eg uppgötvað lífið á stjörnum og er fyrsti maðurinn þessari jörð, sem litur fullkomlega náttúrufræðingsaugum á lífið eftir dauðann. En slíkt er talsvert þýðingarmikið og gæti Alþingi sannað það á skemmligan hátt að svo er. Því að ef þessi merkilega samkoma veittu mér í einu hljóði þau laun sem viðunandi mættu teljast, þá mundi brátt koma í ljós, að slíkur drengskapur miðaði ekki til halla fyrir rikissjóðinn, heldur allri þjóðinni og þá vitanlega einnig hinum sameiginlega sjóði hennar til heilla og farsældar.

10. apríl.

Helgi Pjeturss.